

**Šmidtová, R. – Popelka, M. – Šmolíková, M. – Bureš, M.
(eds.): Veřejná archeologie. Příspěvky z konferencí
Archeologie a veřejnost 2007 a 2012. Ústav pro archeologii
FF UK Praha a Veřejná archeologie o. s. Praha 2013.
ISBN 978-80-905579-1-8, 204 stran.**

**Dlouho očekávaný čtvrtý sborník
Veřejná archeologie je na světě.**

Koncem roku 2013 vydal Ústav pro archeologii FF UK spolu s občanským sdružením Veřejná archeologie sborník *Veřejná archeologie IV. Příspěvky z konferencí Archeologie a veřejnost 2007 a 2012*. Jak název napovídá, jedná se o soubor příspěvků ze dvou ročníků této již tradiční české konference, a proto je celý sborník poměrně obsáhlý a pestrý.

V úvodním slově editorů Miroslava Popelky, Renaty Schmidtové a Miroslavy Šmolíkové se nám dostane přehledného shrnutí všech dosavadních ročníků i okolností, které konference provázely a ovlivňovaly. Pak již rovnou následují příspěvky z konference Archeologie a veřejnost 4/2007 s podtitulem „Archeologie – věc veřejná?“. Najdeme zde všechna důležitá témata, postihující možnosti kontaktu archeologie s veřejností, a to od muzejní problematiky přes tvorbu učebnic dějepisu až po média a turismus. Rozsahově se články různí, jedná se o kratší úvahy, praktické informace o konkrétních popularizačních aktivitách i delší studie založené na několikaletém bádání.

Za vyzdvihnutí rozhodně stojí několik témat, která se v české odborné literatuře zatím objevovala pouze ve zmínkách. Jedním z nich je například příspěvek Martina Moravce „Archeologie a cestovní ruch“, ve kterém autor vychází ze své diplomové práce. Věnuje se v něm důkladně mnoha různým způsobům, jak využít archeologii pro potřeby cestovního ruchu a tím i ke zvýšení ekonomické prosperity daného regionu, a neopomíjí ani takové aktivity, jako je geocaching či podwalking. Přichází s novým

termínem archeoturismus a na základě svého precizního výzkumu reflektuje kladný přínos archeologie v turistickém ruchu pro společnost.

Obecnému přínosu archeologie pro současnou společnost se pak věnuje Evžen Neustupný ve svém příspěvku „Archeologie pro všechny“, který navazuje na jeho předchozí články věnované archeologii ve třetím tisíciletí. Velice srozumitelným způsobem zde uvádí významné argumenty, proč je dnes popularizace archeologie tak důležitá a jakým přínosem pro širokou veřejnost dokáže tato věda být. Stěžejní bod vidí v její artefaktuální podstatě, a to proto, že „lidé vytvářejí a konzumují artefakty z toho důvodu, že tím realizují svoje lidství“. V tomto smyslu tak podle autora může archeologie přispět v zájmu společnosti s extremistickým environmentalismem a intelektuálistvím.

Komunikaci archeologů s novináři nebylo v naší odborné literatuře zatím věnováno mnoho prostoru, ač se jedná o téma velmi aktuální a pro archeologii podstatné. Příspěvek Frederika Velinského „Jak podat prst a nepřijít o ruku aneb bez médií není archeologie?“ je tak zajímavým vhladem do světa médií a svým analytickým přístupem přehledně naznačuje obraz archeologie v současném českém tisku. Jelikož se autor sám v médiích pohybuje již dlouhou dobu, jeho rady, jak dostat své sdělení k novinářům a jak s nimi komunikovat, tak mohou sloužit celé archeologické obci jako skvělý návod ke zlepšení mediálního obrazu našeho oboru.

Především praktické informace a postupy se pak dozvíme v dalších člancích. Luboš Chroustovský s Liborem Janičkem ve svém příspěvku „Veřejnost a archeologie“ ukazují využití dotazníkového šetření za účelem zjistit, jak je

archeologie vnímána veřejností, a to konkrétně na průzkumu Katedry archeologie Západočeské univerzity v Plzni. Ve článku Milana Janča „Archeologické nálezy hlavního města Prahy prezentované na místě a veřejnost“ nalezneme téměř vyčerpávající návod, jak zacházet s torzální architekturou včetně mnoha příkladů její prezentace. Miroslav Popelka potom ve svém příspěvku „Pravěk na stránkách školních učebnic“ popisuje zkušenosti s tvorbou učebnic dějepisu a uvádí mnoho zajímavých postřehů týkajících se procesu jejich vzniku. Muzejní archeologové zase jistě ocení zkušenosti Miroslavy Šmolikové, v jejímž článku „Archeologie dotekem. Archeologické hmatové výstavy v Muzeu hlavního města Prahy“ nalezneme mnoho praktických informací k realizaci haptických výstav s archeologickými tématy. První polovinu celého sborníku pak zakončují závěry z konference z roku 2007, jejichž hlavními body jsou vztah archeologie a veřejnosti, vzdělávání v archeologii a její vztah k médiím.

O něco rozsáhlejší je pak část sborníku s příspěvky z konference z roku 2012, jejímž podtématem bylo „Archeologie přátelská, nebo děsivá?“. Zde už kromě klasických popularizačně-prezentačních témat nalezneme také příspěvky týkající se vnitřní organizace oboru. Takovým je hned první příspěvek Michala Bureše „Česká archeologie v tržním prostředí“, ve kterém autor navazuje na diskuzi z *Archeologických rozhledů* z předchozích let o vztahu oprávněných organizací a servisních firem v archeologii. Podává přehled řešení, která z diskuzí vycházela, věnuje se také historii servisních firem, otázkou neziskovosti archeologie a velice palčivému tématu korupce. Autor rovněž kritizuje komercializaci archeologie nejen na poli finančním, ale také u bodového hodnocení vědy, která se v posledních letech stala spíše honem za RIV body. Autor navrhuje možné cesty vedoucí ke zlepšení celé situace, ovšem sám dochází k závěru, že to bude běh na dlouhou trať s nejistým výsledkem.

Novým pohledem na současnou veřejnou archeologii je také příspěvek Tomáše Chmely „Archeologie v kontextu rozvoje venkova. Poznámky k metodě LEADER“. Autor se v něm zaměřuje na spolupráci archeologie a veřejného sektoru, kdy se zástupci odborné obce mohou stát

přímými aktéry místního rozhodování tzv. zdola, mimo regionální centra. Program LEADER (zkratka z angl. „links between actions for the development of the rural economy“ – propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku) funguje na principu zakládání místních akčních skupin, které díky spolupráci zástupců mnoha sektorů svým profesním či zájmovým posláním formují určitý region a dokáží ovlivnit jeho priority. Celý proces pak popisuje na příkladu jižního Valašska, kde se archeologii již podařilo částečně integrovat do procesu místního rozvoje.

Aktuální problematice nových médií se věnují Veronika Mikešová a Lucie Véllová v článku „Příspěvek k prezentaci oboru na internetu. Archeologie na dosah – nový portál Národního muzea“. V úvodu je nejprve přehledně shrnuta dosavadní prezentace oboru na internetu spolu s výčtem zaniklých i existujících archeologických webů a blogů. Poté autorky představují nový webový portál Archeologie na dosah, který vznikl v rámci stejnojmenného projektu Národního muzea a jenž má ambice stát se ústředním bodem prezentace české archeologie na internetu. Autorky neopomíjejí ani sociální sítě Facebook a YouTube, které jsou na web navázány a věnují se také významu webové analytiky pro takovéto popularizačně-naučné portály.

O novince v univerzitním světě informuje Miroslav Popelka ve svém příspěvku „Archeologie a veřejnost – nová součást studijního plánu oboru archeologie pravěku a středověku na FF UK“. V roce 2012 byl poprvé na Ústavu pro archeologii (dříve Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou) vypsán přednáškový blok Archeologie a veřejnost, jehož cílem je vysvětlit studentům úlohu aktivního kontaktu s laickou veřejností na všech dostupných úrovních komunikace. Autor uvádí, že zařazení takto orientovaných přednášek na nejstarší katedře archeologie u nás nebylo sice snadným úkolem, avšak zcela nezbytným krokem na cestě k tomu, aby byl obor lépe pochopen veřejností. Na konci příspěvku se věnuje také zobrazování archeologie v beletrii, což bylo jedním z témat přednášek Archeologie a veřejnost. Tato problematika je u nás značně opomíjená, ač na veřejnost má často mnohem větší dopad než aktivity samotných archeologů. Je tedy rozhodně pozitivní, že se studenti s těmito skrytými nástrahami, které

mohou negativně ovlivňovat obraz archeologie ve společnosti, setkají již v rámci vysokoškolského studia.

Zajímavou a přínosnou studií do problematiky prezentace archeologie pod širým nebem je článek Petra Sokola „Kulisa, kopie, návrat do minulosti? Úvaha nad silnými a slabými stránkami archeoskanzenů pohledem odborného návštěvníka“. Autor rozlišuje archeoskanzeny a archeoparky a zcela oprávněně je považuje za masmédiu oboru archeologie se vzdělávacím potenciálem. Upozorňuje ovšem na fakt, že ne všechna tato zařízení splňují potřebná kritéria a vyjmenovává časté nedostatky, které tuto prezentaci provázejí. Na konkrétních příkladech pak ukazuje různé způsoby využití archeoskanzenů a archeoparků, a to nejen v České republice, ale i v jiných evropských zemích.

Nemůžeme ovšem opomenout ani ostatní příspěvky. O novinkách a spokojenosti návštěvníků s již klasickým českým archeoskanzenem se dočteme v článku Bohumíra Dragouna „Archeologické muzeum v přírodě Villa Nova Uhřetínov a veřejnost“. Jak vznikají a probíhají vzdělávací programy pro školy a veřejnost v Muzeu hl. města Prahy, popisuje na konkrétním příkladu Veronika Klimešová Bačová ve svém příspěvku „Výprava za Keltů – archeologický program pro školy a veřejnost v Muzeu hlavního města Prahy“. Dětem se také věnuje Josef Jan Kovář, který v článku „Popularizace archeologie a historie ve volnočasových aktivitách dětí a mládeže“ ukazuje, jak skvěle a efektivně lze prezentovat historické vědy v různých dětských organizacích a sdruženích. Důležité informace ohledně

zpřístupňování archeologických dat Národním památkovým ústavem a možností jejich využití pak přináší příspěvek Lenky Militké a Pavly Popelářové „Státní archeologický seznam České republiky 2012 – nové možnosti online veřejného přístupu“. A nechybí ani průzkum veřejného mínění, tentokrát věnovaný návštěvnosti muzeí obyvateli větších měst středních a východních Čech. Ten představují ve svém příspěvku „Muzeum (archeologické sbírky) a veřejnost“ Katarína Petriščáková a Veronika Klimešová Bačová.

Na konci sborníku najdeme opět závěry z konference z roku 2012, které jsou podstatně rozsáhlejší než ty z roku 2007. Jejich hlavním tématem je ochrana archeologického kulturního dědictví a nutná aktivizace archeologické obce ve věcech a úředních procesech tohoto dědictví se týkajících. Pozitivně pak byl zhodnocen příklon archeologických pracovišť v muzeích k muzejně pedagogické prezentaci archeologického dědictví a také etablování tématu veřejné archeologie do výuky na univerzitách. Jak je vidět z předchozích článků, obě konference byly plné aktuálních a zajímavých témat, a tedy i celý sborník rozhodně stojí za přečtení. A neměl by být čten pouze archeology, kteří se aktivně věnují prezentaci a popularizaci. Pozornost těmto tématům by měli věnovat všichni badatelé, kteří mají zájem na zlepšení postavení našeho oboru ve společnosti a sami se na tom chtějí aktivně podílet.

Veronika Mikešová